

سِرَنَامَه

کارآماده‌سازی و انتشار شماره دوم نامه باسنگر مصادف شد با بیماری همه‌گیر کرونا (COVID19) که نظم جهانی را بر هم زد و ما نیز متأسفانه از آن بر کنار نماندیم. قرار بود مجله زودتر به دست علاقه‌مندان خود برسد که به سبب وضع محدودیت‌ها و قرنطینه‌ها، نبود فرصت‌های لازم، بی‌حوالگی‌ها، بیماری‌ها و درد و اندوه از دست‌دادن‌های مکرّر دوستان و عزیزان با تأخیر مواجه شد.

علت دیگر تأخیر در نشر مجله، هم‌کاری‌ها در نگارش مقاله‌ها و مطالب با پژوهشگران جوان هرات در گوشه و کنار این شهر و شهرستان‌هایش و روند آهسته و آرام شکل‌گیری این دست از نگارش‌ها و تحقیقات بود. پژوهشگران از جاپان تا امریکا و ایران و فرارود و شبه قاره درباره هرات زیاد می‌نویسند و خوب هم می‌نویسند؛ اما ما تصمیم گرفته‌ایم که در تحقیقات هرات‌شناسی به همت جوانان این شهر، جای خالی پژوهشگران هراتی را اندک اندک پر کنیم. آن‌ها دست کم در شرایط و اوضاع کنونی در خصوص فرهنگ عامه، لهجه هروی قدیم و معاصر، لغات و اصطلاحات عامیانه، اماکن و اعلام جغرافیایی و ... بسیار بیش از برخی از مصححانی می‌دانند که آثار ادبی و تاریخی مربوط به این شهر را منتشر کرده‌اند و باید این اطلاعات آن‌ها در دسترس دیگران قرار گیرد.

جای خوشی و فخر است که اندک‌اندک توانسته‌ایم پژوهه‌های تحقیقی خرد و بزرگ را به روستاهای و مناطق دور و نزدیک هرات ببریم. جاها‌یی که مدت‌هاست دیگر از نوشتند و کتابت خبری نیست. سطح سواد تنزل فاحش کرده و دغدغه‌ها و گرفتاری‌های مردم اکنون چیزهای دیگری است. امروز نامه باسنگر از «آرب» او به تا «بوزان» گلران، از «چاردرة» کوشک رباط‌سنگی تا «فرگرد» غوریان، از «نصرآباد» اسفزار تا «سیاوشان» گذره دوستانی گرامی در کنار خود دارد. این امیدبخش و نیروزاست و ما را به آن هدفی که در آغاز برای خود تعریف کرده بودیم، به امید

خدا آهسته اما پیوسته خواهد رساند. در شماره دوم، نُه نوشته و مقاله آن از نویسنده‌گانی برخاسته از این روستاها و شهر هرات است. حضوری که نسبت به شماره نخست پررنگ‌تر است. در واقع ما می‌کوشیم که در کنار پژوهشگران خود بتوانیم در رشد و گسترش تحقیقات ادبی، تاریخی و هنری در هرات نقش داشته باشیم. چیزی که به نظر می‌رسد در آن راه توفیقاتی نصیب مجموعه هم‌کاران بایسنگر شده است. ما مؤفق به گردآوری تحقیقات هرات‌شناسی در یک مجموعه شدیم و این کارها مورد توجه بسیاری از محققان و پژوهشگران علاقه‌مند به تاریخ و جغرافیای هرات قرار گرفته است و این میمون و مبارک است.

برگزاری نشست‌های خوانش متون و استقبال نسبی پژوهشگران از این برنامه‌ها سبب شده است که موضوعات گوناگون و خالی‌گاه‌های زیادی جهت تحقیق نمایان شود و هر کس با انتخاب موضوعی به روند تولید تحقیقات ادبی کمک کند. ما در شماره‌های بعدی به لحاظ تأمین مقاله از هرات در تنگنا نخواهیم بود. امیدواری آن است که در آینده بتوانیم در موضوعات مختلف ویژه‌نامه‌هایی منتشر کنیم.

شماره نخست مجله با استقبال فراوان در درون و بیرون از کشور مواجه شد. نهادهای پژوهشی، دانشگاه‌ها و اشخاص حقیقی در روزنامه‌ها، درگاه‌های اینترنتی، شبکه‌های اجتماعی مجازی و ... به معرفی مجله پرداختند. دوست دارم بخش‌هایی از یکی از این نوشهای را اینجا با شما شریک بسازم:

یکی گنجی پدید آمد در آن دکان زرکوبی زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی

دوست دارم از خوش‌حالی ام بنویسم، از لحظاتی که خاطره‌آفرین می‌شوند. از مردمانی که در شلوغی‌های شهر هیچ نشان و غوغایی از ایشان دیده نمی‌شود و در بازار پر تب و تاب سیاست آن هیچ خودنمایی نمی‌کنند. باشد خودمانی‌تر صحبت کنم، فکر می‌کنم این شروع خوبی نبود و مقایسه‌ام بجا نیست زیرا آن‌ها اهل خودنمایی نیستند.

این خودنمایان و حراجیان عربده‌کش و خودپسند امروزین بازارهای خودفروشی کجا و پاسبانان بی‌منّت تاریخ و فرهنگ تمدنی یک شهر و یک ملت کجا؟!

منتظرتان نمی‌گذارم و دوست می‌دارم جان مطلب را خدمت‌تان به عرض برسانم و دلیل خوش‌حالی خود را با شما شریک بسازم. دیروز مطابق برنامه‌های روزانه و با سرزدن از شهر و دید و بازدید از تعدادی از دوستانم، چشمم به شماره نخستین مجله علمی و پژوهشی «نامه بایسنگر» افتاد. مجله‌ای که در نوع خود به لحاظ مطالب تحقیقی

و موضوعات هرات‌شناسی به طور قطع اگر در کل کشور ما بی‌نظیر نباشد حداقل با اطمینان کامل می‌توان ادعا کرد که هرات نظیر آن را تا کنون ندیده است. این مجله تازه نقاب از چهره بر گرفته است و باور دارم به زودی جایگاه خودش را در بین اهل قلم این شهر به دست خواهد کرد.

وقتی عنوانین مطالب آن را یکایک از نظر گذراندم، نویسنده‌گان نام‌آشنا و توانمند آن را زیر چشمم مرور کردم، محتويات گیرا، علمی و زیبای آن را دیدم و طرح، چاپ رنگی و زحمت‌کشی‌های فنی آن را ملاحظه کردم واقعاً از خوشحالی احساس کردم گنجی یافته‌ام مصدق همان شعر بالا:

زهی صورت! زهی معنی! زهی خوبی زهی خوبی!

به هر روی شماره دوم این نامه اکنون منتشر شده است و با مطالبی قوی‌تر و متنوع‌تر در اختیار علاقه‌مندانش قرار دارد. در این شماره در بخش «جست‌وجو» مقالاتی در حوزه‌های موسیقی، خوش‌نویسی، نگارگری، معماری، جامی‌شناسی (۳ مقاله)، قوم‌شناسی، نسخه‌شناسی و ... گرد آمده است. از میان این مقالات یکی از روسی و دیگری از انگلیسی به فارسی برگردان شده است. در بخش دوم مجله (هرات‌شناسی)، یک دست‌نویس، چهار کتاب، دو سکه، دوره دوم مجله ادبی هرات و باغی گم‌شده در این شهر معرفی شده‌اند. در بخش سوم (هربیکان) ذکر کاتبی مشهور از زیارتگاه هرات و جلوه‌ای دیگر از شخصیت سلطان حسین بایقرابا ترجمه اثری از او از ترکی جغتایی به فارسی آمده است. بخش چهارم باز هم به گزارش‌های کاری مؤسسه اختصاص دارد که خوش‌بختانه علی‌رغم محدودیت‌ها در این سال از جهت برگزاری برنامه‌ها و نشست‌های علمی و چاپ و نشر کتب، پرستار و بوده است. متأسفانه که بخش پنجم (درگذشتگان) نیز در سال گذشته پربار و فربه است و در اینجا از تئی چند از بزرگان ادبی و فرهنگی درگذشته در سال ۱۳۹۹ یاد شده است.

چند نکتهٔ دیگر

شماری از یاران و خوانندگان نامهٔ بایسنگر اصرار دارند که مجله از سال‌نامه به حداقل دو فصل‌نامه تغییر زمانی یابد که با توجه به امکانات ما این اکنون میسر نیست؛ ولی امیدوارم در آینده بتوانیم وقت انتشار آن را کاهش دهیم و علاقه‌مندانش را یک سال چشم انتظار نگذاریم.

در این شماره از نیروها و ظرفیت‌های علمی و تجربی خود در ریاست اطلاعات و فرهنگ و شهرداری هرات نیز استفاده کردیم که از آنان به ویژه آقای همایون احمدی و مهندس محمود عزیزی تشکر می‌کنم.

بحث ترجمه روز به روز برای ما از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود. چندین اثر ارزشمند از زبان‌های انگلیسی، ترکی جغتایی و عربی از پژوهشگران نامور را در حال برگردان به زبان فارسی هستیم. از همه دوستانی که توانایی ترجمة مقالات و مطالب از زبان‌های اُردو، ترکی، روسی، آلمانی، انگلیسی، عربی و فرانسوی به فارسی دارند، دعوت می‌کنیم تا در پژوهه‌های تحقیقاتی با ما بپیوندند و سبب تقویت جنبش ترجمه در مطالعات هرات‌شناسی شوند.

همان گونه که در سرnamه شماره نخست مطرح شد ما کار خود را با چند شماره ویژه هرات‌شناسی آغاز کرده‌ایم. اکنون بر اساس صحبت‌ها و توافق‌های انجام شده با کارشناسان و پژوهشگران از شماره چهارم ویژه‌نامه‌های ما آغاز به کار خواهد کرد که به ترتیب به نسخه‌شناسی و تصحیح متن در افغانستان، سیستان‌پژوهی و غورپژوهی اختصاص خواهد یافت. در این شماره فراخوان مقاله برای شماره چهارم که نسخه‌شناسی و تصحیح متن در افغانستان است را آورده‌ایم تا دوستان فرصت کافی جهت نگارش مقاله داشته باشند. این ویژه‌نامه در آغازین ماه‌های سال ۱۴۰۱ خورشیدی منتشر خواهد شد.

از همه دوستانی که در این شماره نکاتی را پیرامون برخی از مقالات با ما در میان گذاشتند و در همه حال یاوری‌ها کردند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌کنیم.

خلیل الله افضلی
اسفندماه ۱۳۹۹ خورشیدی